

Кічурчак М.В.,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки України
Львівського національного університету
імені Івана Франка

БЮДЖЕТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Розглянуто деякі аспекти бюджетного фінансування сфери культури України у 1991—2008 роках. Проаналізовано головні проблеми бюджетного забезпечення вітчизняної сфери культури, визначено чинники, що зумовили зменшення обсягів бюджетних асигнувань у 1990-х роках та запропоновано практичні рекомендації з удосконалення її бюджетного фінансування.

The article is devoted to some aspects of budget maintenance of economic activity in the cultural sphere of Ukraine in 1991-2008. The author analyzes basic problems of budget maintenance of the national cultural sphere, the author determines factors of diminishing the budget assignment in the 1990s and proposes practical recommendations for improving its budget financing.

Ключові слова: бюджет, сфера культури, культурно-мистецька діяльність, зведений бюджет, видатки на культуру і мистецтво.

На початку ХХІ ст. Україна, як і більшість країн світу, підписала Декларацію ООН “Цілі наступного тисячоліття”, прийнявши на цій основі свою концепцію людського розвитку й задекларувавши необхідність розбудови в нашій країні економіки знань¹. Виходячи з таких стратегічних завдань, наука, освіта, охорона здоров’я, культура й мистецтво стають системоутворюючими чинниками поліпшення кількісних і якісних складових людського потенціалу нашої країни.

Життєво важливою справою стає забезпечення випереджаючого розвитку соціальних інститутів (освіти, медицини, культури) та, відповідно, зростання соціальних інвестицій, безпосередньо спрямованих на розвиток людини². Тому вирішення

¹ Декларація тисячоліття Організації Об’єднаних Націй. Резолюція 55/2 Генеральної асамблеї ООН від 08.09.2000 — http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_621; Україна. Цілі розвитку тисячоліття // Соціально-економічна політика України. — http://www.me.gov.ua/control/publish/main?art_id=47963cat_id=48245 (02.09/2003); Послання Президента України до Верховної Ради України “Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002—2011 роки” // Урядовий кур’єр. — 2002. — № 100. — 4 черв. — <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0001100-02>; Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / В.М. Геєць, В.П. Александрова, Т.І. Артьомова, Ю.М. Бажал та ін.; за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. — К.: Ін-т екон. прогнозування НАН України, Фенікс, 2003. — С. 221—264; Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004—2015). Шляхом європейської інтеграції / Кол. авт.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. — К.: ІВЦ Держжомстату України, 2004. — С. 208—209.

² Послання Президента України до Верховної Ради України “Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002—2011 роки” // Урядовий кур’єр. — 2002. — № 100. — 4 черв. — <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0001100-02>; Послання Президента України до Верховної Ради України “Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2005 році” // Економіст. — 2006. — № 2. — <http://www.zakon.rada.gov.ua/signal/n0002100.doc>.

важливих питань соціального й економічного розвитку сфери культури в нашій країні неможливе без відповідного фінансового забезпечення. На фінанси у сфері культури покладено розв'язання таких важливих завдань, як визначення кількісних і якісних параметрів її розвитку; формування й використання фондів грошових коштів для здійснення господарської діяльності юридичними та фізичними особами, що працюють у цій сфері; належне виконання функцій держави з підтримки розвитку культурно-мистецької діяльності; збереження культурно-мистецької спадщини; створення позитивного іміджу країни; задоволення потреб громадян у культурних благах тощо. Це передбачає створення багатоканальної системи фінансування цієї сфери, одним із важливих елементів котрої є її бюджетне забезпечення.

Проблеми формування дохідної та видаткової частин бюджетів різних рівнів, інституційного забезпечення процесів бюджетотворення, реформування міжбюджетних відносин, використання програмно-цільового методу фінансування важливих напрямів економічного й соціального розвитку країни розглядали у своїх працях такі відомі українські вчені, як О. Василик, В. Геєць, С. Буковинський, В. Кудряшов, В. Лагутін, І. Луніна, Ц. Огонь, В. Опарін, А. Чухно та інші. Водночас питання бюджетного забезпечення сфери культури є недостатньо дослідженими, що зумовило вибір теми статті, її мету й завдання. Метою статті є з'ясування особливостей і закономірностей бюджетного забезпечення сфери культури України в умовах формування ринкової системи господарювання. Для досягнення мети поставлено такі завдання: аналіз бюджетних видатків у 1991—2008 роках і виявлення їхньої ролі у розв'язанні соціальних і економічних проблем у сфері культури, визначення головних напрямів і розроблення пропозицій щодо вдосконалення існуючої системи бюджетного забезпечення у цій сфері.

Важливо проаналізувати динаміку видатків (табл. 1) на культуру і мистецтво із зведеного бюджету України у 1991—2008 роках. Потреба в цьому зумовлена також наслідками світової фінансової кризи, котра через відповідні передатні механізми вплине на формування дохідних частин бюджетів різних рівнів і на виконання державою й органами місцевого самоврядування своїх функцій. У ході аналізу виникають певні труднощі, зумовлені проблемами становлення бюджетної системи країни, її подальшим удосконаленням від 1990-х років і на початку ХХІ ст. Зокрема, у статистичних щорічниках відображалися зміни у назвах статей видатків Зведеного бюджету України, що зумовлювали процеси поліпшення існуючої системи бюджетної класифікації видатків і корегування відповідної нормативної бази. Проте й на підставі цієї часткової інформації можна виявити певні закономірності формування бюджетних асигнувань для сфери культури й особливості реалізації культурно-мистецької політики в державі.

Згідно з даними табл. 1 частка видатків на культуру і мистецтво у структурі загальних видатків зведеного бюджету України коливалася в окремі періоди від 1,18 % до 2,53 %, що було зумовлено економічною ситуацією, яка складалася в нашій країні, можливостями наповнення дохідної частини бюджету, пріоритетами

Таблиця 1. Видатки зведеного бюджету України на фінансування сфери культури і мистецтва, темпи зростання ВВП та індекс споживчих цін у 1991—2008 роках

Рік	Зведений бюджет України				Індекс споживчих цін	Темпи зростання видатків на культуру і мистецтво у розрахунку на одну особу, у % до попереднього року
	Видатки на культуру і мистецтво*	Частка видатків зведеного бюджету на культуру і мистецтво до валового внутрішнього продукту, %		Величина видатків у розрахунку на одну особу**		
		внутріш-	до загальних			
		нього продукту, %	видатків, %			
1991	1,5	0,49	1,49	28,15	390,0	—
1992	36,2	0,72	1,89	696,15	2100,0	2473,0
1993	1086,5	0,73	1,90	20 934,00	10 256,0	3007,0
1994	9333,1	0,78	1,48	181 225,00	501,0	865,0
1995	41696,6	0,76	1,72	815 980,00	282,0	450,0
1996	512,1	0,63	1,50	10,12	139,7	124,0
1997***	598,4	0,64	1,74	11,92	110,1	118,0
1998	387,5	0,38	1,24	7,77	120,0	65,0
1999	410,6	0,32	1,18	8,29	119,1	107,0
2000	634,0	0,37	1,32	12,94	128,2	156,0
2001	830,2	0,41	1,50	17,22	112,0	133,0
2002	804,7	0,36	1,33	16,83	100,8	98,0
2003	1162,9	0,44	1,53	24,53	105,2	146,0
2004	1471,0	0,43	1,44	31,23	109,0	127,0
2005	1992,1	0,47	1,40	42,66	113,5	137,0
2006****	4328,4	0,80	2,47	92,88	111,6	217,7
2007	5687,8	0,80	2,50	122,58	116,6	131,4
2008	7916,9	0,83	2,53	171,70	122,3	139,2

* 1991—1995 роки — дані наводяться у млрд крб; 1996—2008 роки — у млн грн.

** Розрахунки проведено для постійного населення України; 1991—1995 роки — у крб, 1996—2008 роки — у грн.

*** 1991—1997 роки — стаття видатків “Культура і засоби масової інформації”.

**** Стаття видатків “Духовний та фізичний розвиток”.

Джерела: Народне господарство України у 1994 році: Стат. щорічник. — К.: Техніка, 1995. — С. 19, 68—69; Народне господарство України у 1995 році: Стат. щорічник. — К.: Техніка, 1996. — С. 23, 93—94; Статистичний щорічник України за 1998 рік. — К.: Техніка, 1999. — С. 41, 56—59; Статистичний щорічник України за 1999 рік. — К.: Техніка, 2000. — С. 42, 60—61; Статистичний щорічник України за 2002 рік. — К.: Техніка, 2003. — С. 38, 56, 58; Статистичний щорічник України за 2004 рік. — К.: Консультант, 2003. — С. 55; Статистичний щорічник України за 2007 рік. — К.: Консультант, 2008. — С. 48; Демографічна ситуація в Україні у 2008 році. Експрес-випуск. — К., 2009. — 36 с. — <http://www.ukrstat.gov.ua> (розділ “Експрес-випуски”).

культурно-мистецької політики і впливом інших внутрішніх і зовнішніх чинників. Частка видатків на цей вид економічної діяльності у структурі загальних видатків зведеного бюджету в першій половині 1990-х років була дещо вищою, ніж у наступні періоди. Це було зумовлено тим, що Україна успадкувала від радянської системи гранично широкі соціальні зобов'язання держави, які значно перевищують щорічні фінансові можливості щодо їх виконання³. В умовах падіння обсягів ВВП і поглиблення економічної кризи це свідчить про інерційність змін у бюджетних видатках на культуру і мистецтво та, здебільшого, орієнтацію на пропорції забезпечення фінансування цієї сфери, сформовані ще за часів перебування України у складі СРСР.

Період 1996—1997 років відзначився уповільненням темпів падіння реального ВВП і активним проведенням стабілізаційної економічної політики, що зумовило незначне збільшення частки видатків на культуру і мистецтво із зведеного бюджету. Проте в ці роки загострилася проблема з наповненням дохідної частини необхідними коштами, що сприяло виникненню багатомісячної заборгованості щодо забезпечення основних статей видатків на утримання культурно-мистецьких закладів і установ (на заробітну плату й нарахування на неї, оплату комунальних послуг). Це призводило до погіршення фінансово-господарського становища державних закладів і установ культурно-мистецької сфери, зниження мотивації до праці, погіршення якості надання послуг та унеможливило збереження культурно-мистецької спадщини на належному рівні.

З огляду на те, що держава не розглядала видатки на сферу культури і мистецтва як інструмент інвестування коштів платників податків із довгостроковими наслідками, у 1998—1999 роках частка видатків на культуру і мистецтво в загальних видатках зведеного бюджету України скорочується і становить 1,24 % і 1,18 % відповідно. Ситуацію погіршувало як розгортання світової фінансової кризи, що зумовлювало потребу в розробленні комплексу заходів з мінімізації негативних наслідків її впливу на економіку України, так і необхідність сплати процентів за облігаціями внутрішньої та зовнішньої державних позик, що спричинило перегляд статей видатків зведеного бюджету з метою їх корегування. Фактично у 1990-х роках закладалися підвалини залишкового принципу бюджетного забезпечення вітчизняної сфери культури.

У 2000—2005 роках частка видатків на культуру і мистецтво із зведеного бюджету України коливається від 1,32 % до 1,53 % (табл. 1) по відношенню до загальних видатків, а у 2006—2008 роках відповідно становить 2,47—2,53 %⁴, що зумовлено позитивними тенденціями розвитку вітчизняної економіки. Однак темпи

³ Бюджетна політика у контексті соціально-економічного розвитку України: У 6-ти т. / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, О.І. Амоша та ін.; під ред. В.М. Гейця. — Т. 1: Пріоритети бюджетної політики та економічне зростання в Україні. — К.: НДФІ, 2004. — С. 487.

⁴ Зміна назви статті видатків “Культура і мистецтво” на “Духовний і фізичний розвиток” відповідно до нової бюджетної класифікації.

економічного зростання не є сталими (табл. 1) і в окремі періоди демонструють значні коливання, що утруднює прогнозування параметрів дохідної та видаткової статей зведеного бюджету. Такі нестійкі темпи економічного зростання спричинено невизначеністю політичної ситуації, значним ступенем відкритості національної економіки та її залежністю від змін світової кон'юнктури на окремих видах ринків, недостатнім внутрішнім попитом, тінізацією господарських відносин і дією психологічних чинників (майбутні очікування домогосподарств, фірм тощо). Тому в перспективі уряду потрібно звернути увагу на належне фінансове забезпечення цієї сфери вітчизняної економіки з метою посилення впливу культурно-мистецької діяльності на українське суспільство, формування позитивних установок і ціннісних орієнтацій населення, переходу на інноваційні методи роботи і прискорену інформатизацію галузі, становлення сучасної інфраструктури для активізації мистецько-туристичного потенціалу країни. Актуальність цих завдань також посилюється у зв'язку із проведенням в Україні чемпіонату Європи з футболу у 2012 році.

Важливо враховувати розмір видатків зведеного бюджету на цей вид економічної діяльності в розрахунку на одну особу, оскільки цей показник свідчить про можливості нашої держави із забезпечення населення базовими культурно-мистецькими благами. Темпи зростання видатків на культуру і мистецтво із Зведеного бюджету України в розрахунку на одну особу в окремі періоди були нижчими від індексу споживчих цін (табл. 1), що, у свою чергу, погіршувало фінансово-господарське становище закладів і установ цієї сфери й можливості надання ними якісних послуг. До першочергових завдань, особливо у 1990-х роках, належали питання виживання державних культурно-мистецьких закладів і пошуку альтернативних джерел поповнення фондів фінансових ресурсів (здавання в оренду приміщень, одержання грантів, спонсорської, благодійної та меценатської допомоги), які часто вирішувалися за відсутності необхідної нормативно-правової бази, на власний розсуд керівників.

У 1994—1995 роках держава прагнула виправити ситуацію, що склалася, збільшуючи видатки на культуру і мистецтво із зведеного бюджету в розрахунку на одну особу дещо вищими темпами, ніж відбувалося зростання загального рівня цін (табл. 1). Проте ці заходи виявилися недостатньо дієвими, оскільки механізм фінансового забезпечення цієї сфери, що існував в адміністративно-командній системі, був частково демонтований, а той, що відповідав ринковим критеріям, лише починав формуватися. До того ж, питання культурно-мистецького розвитку для переважної більшості населення стали менш актуальними через загострення економічної кризи й погіршення їхнього добробуту.

У 1996—1999 роках темпи зростання видатків на культуру і мистецтво в розрахунку на одну особу в Україні були нижчими порівняно з індексом споживчих цін (за винятком 1997 року, табл. 1). Це опосередковано свідчить про недостатню увагу з боку держави до питань розвитку культурно-мистецької діяльності у країні, її націленість на розв'язання поточних економічних і соціальних проблем,

пов'язаних із протидією кризовим явищам і процесам, переорієнтацією на ринкові засади господарювання: проведення приватизації, підтримка розвитку підприємництва й дерегулювання господарської діяльності, формування фінансової інфраструктури, забезпечення стабільності національної грошової одиниці й курсова політика, реструктуризація державного боргу, погашення багатомісячної заборгованості із заробітної плати й соціальних трансфертів, заходи з дебартеризації економіки тощо.

Від 2000 року темпи зростання видатків на культуру і мистецтво в розрахунку на одну особу із зведеного бюджету України є вищими за інфляцію (за винятком 2002 року), що зумовлено змінами у пріоритетах економічної політики у країні. Ймовірно, зростання обсягів фінансових ресурсів на підтримку розвитку вітчизняної культури в майбутньому свідчить про те, що в цьому питанні держава перестала керуватися виключно політичними гаслами й активно сприятиме відродженню духовності, забезпеченню населення необхідними культурно-мистецькими благами й заохоченню діалогу між різними регіонами нашої країни і світовим співтовариством.

З метою стимулювання господарської діяльності у сфері культури передбачено прийняття Закону України “Про національний культурний продукт”⁵ і створення Національного інноваційного фонду української культури. Хоча треба зазначити, що в цьому законопроекті є низка дискусійних положень. Зокрема, передбачено: запровадження стандартів і нормативів надання культурних послуг громадянам України без орієнтації на конкретні показники, що призводитиме до суб’єктивності в обґрунтуванні базового переліку культурно-мистецьких благ; збереження й розвиток базової мережі державних і комунальних закладів культури для розширення доступу до культурних послуг якомога більшого кола потенційних споживачів, що є одним із пріоритетів державної політики, уже передбачених заходами підтримки закладів культури в період економічної кризи⁶ та іншими нормативно-технічними документами, тому не потребує фіксації та уточнення в цьому законопроекті; здійснення сертифікації національного культурного продукту, що, з одного боку, дасть змогу позиціювати його на ринку культурно-мистецьких послуг і підтримати вітчизняного виробника, з другого, може ускладнити й забюрократизувати саму цю процедуру; при визначенні форм підтримки національного культурного продукту фактично декларується положення щодо “здійснення з Державного бюджету України видатків на культуру і мистецтво”, хоча це закладено у відповідних нормах Бюджетного кодексу. З нашої точки зору, слід визначити або в абсолютних, або у відносних показниках обсяги коштів, потрібних на державну підтримку національного культурного виробника. Крім того, різні форми

⁵ Проект Закону України “Про національний культурний продукт” (01.04.2009). — http://gska2.rada.gov.ua/pls/2web_n/webproc4_1?id=&pf3511=34894.

⁶ Про деякі невідкладні заходи щодо підтримки закладів культури в період економічної кризи: Постанова Верховної Ради України від 05.03.2009 № 1114-VI // Урядовий кур’єр. — 2009. — № 49. — 19 берез.

державної підтримки культури і мистецтва передбачено у відповідних указах Президента України⁷ і вже активно застосовуються у вітчизняній практиці.

Зауважимо, що чинне законодавство визначає пропорції формування державних видатків на культурно-мистецьку діяльність і гарантує належний рівень соціальних стандартів для працівників державних культурно-мистецьких закладів, підприємств і організацій. Зокрема, у ст. 23 Закону України⁸ зазначено, що держава гарантує необхідні асигнування на розвиток культури в розмірі не менше 8 % від національного доходу України, а у ст. 28 — що у сфері культури встановлюється середня заробітна плата в розмірі не нижчому за середній рівень заробітної плати працівників народного господарства. Проте ці базові положення не виконувалися, їх дію було припинено іншими законодавчими актами, зокрема Законом України про Державний бюджет на відповідний рік. Згідно із Системою національного рахівництва базовим показником, що визначає результативність функціонування економіки України, є валовий внутрішній продукт, отже, усі прогнози показники соціально-економічного розвитку країни на відповідний період визначаються, виходячи з динаміки і структури ВВП. Тому пов'язування рівня бюджетних асигнувань на розвиток культури з таким показником, як національний дохід, від самого початку виявилось недоцільним, отже, це потребує законодавчого коригування з метою перегляду існуючих стандартів. Тому погодимося з думкою інших науковців про те, що нагальною проблемою є прийняття Верховною Радою України відповідного рішення щодо скасування задекларованих нормативів обсягів бюджетних фінансування державної політики в галузях охорони здоров'я, культури й освіти⁹.

В Україні відбувається поступовий перехід до застосування програмно-цільового методу у процесі складання бюджетів різних рівнів¹⁰, що обумовило зміни підходів до бюджетного забезпечення сфери культури. Це сприяє тому, що держава надаватиме саме ті культурно-мистецькі блага, в яких населення реально зацікавлене, які мають одні з найвищих показників соціальної ефективності та

⁷ Про державну підтримку культури і мистецтва в Україні: Указ Президента України від 20.10.1998 № 1152/98. — <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1152%2F98>; Про державні стипендії видатним діячам науки, освіти та культури: Указ Президента України від 14.02.1996 № 128/96. — <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=128%2F96>.

⁸ Основи законодавства України про культуру: Закон України від 14.02.1992 № 2117-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 21. — Ст. 294.

⁹ Бюджетна політика у контексті соціально-економічного розвитку України: У 6-ти т. / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, О.І. Амоша та ін.; під ред. В.М. Гейця. — Т. 1: Пріоритети бюджетної політики та економічне зростання в Україні. — К.: НДФІ, 2004. — С. 473.

¹⁰ Статті 2, 30, 87 Бюджетного кодексу України від 21.06.2006 № 2542-III. — <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14>; Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.09.2002 № 538-р. — <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=538-2002-%F0>; Про державні цільові програми: Закон України від 18.03.2004 № 1621-IV. — <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1621-15>; Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 106. — <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=106-2007-%EF>.

враховують не лише нинішні, а й майбутні потреби. Програмно-цільовий метод дає змогу вдосконалити механізм державного управління у сфері культури через посилення відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів за їх цільове використання, досягнення мети й виконання завдань відповідної програми. Водночас застосуванню цього методу перешкоджають певні проблеми, зумовлені багатовекторністю державних зобов'язань, що призводить до розпорошення бюджетних коштів і, відповідно, пролонгації реалізації тієї чи іншої програми. Можуть бути нечітко сформульовані мета й завдання цільової програми, що ускладнює як процес її виконання, так і аналіз отриманих показників.

Особливістю застосування програмно-цільового методу для нашої країни є те, що державні програми — це додатковий інструмент одержання бюджетних коштів для потреб тієї чи іншої сфери. Зокрема, мета Державної програми розвитку культури на період до 2007 року є тотожною положенням, визначеним у Законі України “Основи законодавства України про культуру” щодо “створення правових, економічних, організаційних умов для подальшого розвитку культурно-мистецької сфери України”, завдання відповідної програми подібні до положень про Міністерство культури і туризму України (табл. 2)¹¹. Крім того, вирішення окремих завдань цієї програми передбачає здійснення аналогічних заходів, задекларованих в інших програмах (Державна програма підтримки національних творчих спілок на 2003—2005 роки; Програма розвитку музейної справи на період до 2005 року; Концепція Державної програми розвитку Національного заповідника “Хортиця”), що створює передумови для перефінансування робіт переважно за рахунок бюджетних коштів. Проте, як зазначають науковці, рівень фінансового забезпечення реалізації державних цільових програм у середньому становив 50 % від потреби, визначеної затвердженими програмами. Існування такої істотної розбіжності між ступенем фактичного фінансування і плановими програмними показниками не давало можливості досягнути поставлених цілей, кількість проблем, які розв'язувалися з допомогою державних цільових програм, є зовсім великою, а їх масштаб — дуже неоднорідним¹².

Таким чином, у нашій країні потрібно змінити ставлення до культури і мистецтва, що спричинено також нашими стратегічними пріоритетами інтеграції до Європейського Союзу. Чинна модель формування бюджетних асигнувань на сферу культури і мистецтва в Україні передбачає перерозподіл частини ВВП на утримання культурно-мистецьких закладів та установ і не розглядає ці кошти як інвестиції в

¹¹ Про затвердження Державної програми розвитку культури на період до 2007 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2003 № 1235. — <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1235-2003-%EF>; Про затвердження Положення про Міністерство культури і туризму України: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.11.2006 № 1566. — <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1566-2006-%EF>.

¹² Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері / В.М. Геєць, В.П. Александрова, О.І. Амоша, В.В. Близнюк та ін.; за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. — К.: Наукова думка, 2008. — С. 16—17, 25.

Таблиця 2. Порівняльний аналіз завдань Державної програми розвитку культури на період до 2007 року і функцій Міністерства культури і туризму України

Завдання Державної програми розвитку культури на період до 2007 року	Функції Міністерства культури і туризму України
Удосконалення нормативно-правової бази діяльності у сфері культури	Бере у встановленому порядку участь у розробленні Програми діяльності Кабінету Міністрів України та проектів Державної програми соціального та економічного розвитку України, Державного бюджету України на відповідний рік, інших прогнозних і програмних документів економічного й соціального розвитку
Створення умов для надання державної підтримки закладам культури, забезпечення конкурентоспроможності культурно-мистецької діяльності	Розробляє вимоги щодо створення на території кожної адміністративно-територіальної одиниці соціально необхідного комплексу закладів, підприємств, організацій культури, нормативи мінімального забезпечення громадян культурними послугами, здійснює відповідно до законодавства контроль додержання таких вимог і нормативів
Активізація наукових досліджень у сфері культури і мистецтва	Визначає перспективи й напрями розвитку, зміст спеціальної освіти у сфері культури й туризму; організовує відповідно до законодавства підготовку, публікацію, розповсюдження й тиражування творів літератури і мистецтва, а також підручників, посібників, методичної, мистецтвознавчої та культурологічної літератури
Надання цільової підтримки театральньо-видовищним закладам і забезпечення витрат на охорону Державного музейного фонду України. Підтримка діяльності національно-культурних товариств	Сприяє діяльності творчих спілок, молодіжних, дитячих та інших громадських організацій, що функціонують у сфері культури, мистецтва, кінематографії, туризму й діяльності курортів
Проведення капітального будівництва, ремонту та здійснення технічного переоснащення підприємств, установ, організацій і закладів культури державної форми власності	Здійснює відповідно до законодавства функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління
Інформатизація культурно-мистецької сфери	Здійснює в установленому порядку інформаційну, рекламну й видавничу діяльність із питань, що належать до його повноважень, бере участь в організації та проведенні вітчизняних і міжнародних виставок, виставок-ярмарків, методичних і науково-практичних семінарів, конференцій тощо
Здійснення комплексу заходів щодо збереження пам'яток історико-архітектурної спадщини, унікальних містобудівних комплексів.	Здійснює організаційно-методичне керівництво у сфері музейної справи, формування Музейного фонду України, контроль за станом обліку, збереження, використання й переміщення державної частини Музейного фонду України, сприяє формуванню сучасної інфраструктури музейної справи, розвитку музейної мережі.

межах реалізації стратегії людського розвитку. Тому існуюча система бюджетного забезпечення сфери культури у країні є недостатньо ефективною, отже, потребує здійснення комплексу заходів, спрямованих на її вдосконалення, якими є:

- перегляд існуючих нормативів бюджетного забезпечення сфери культури з урахуванням макроекономічних показників, передбачених Системою національного рахівництва, зокрема, за базовий орієнтир треба взяти частку ВВП, а не національного доходу;

- визначення мінімального вартісного “кошика” культурно-мистецьких благ, що може бути наданий кожному окремому громадянину країни згідно з гарантіями,

передбаченими в Конституції України та інших нормативних актах, і закладення цього показника в розрахунок видатків бюджетів різних рівнів;

— доопрацювання методики фінансування сфери культури, в основі якої є розрахунок обсягів бюджетних видатків на одну особу, з урахуванням головних соціальних і економічних показників розвитку як країни загалом, так і окремих її регіонів (ВВП на одну особу, кількісний і якісний склад населення, рівень доходів населення та їх структура, галузева структура тощо);

— створення прозорих механізмів для залучення додаткових позабюджетних джерел фінансування культурно-мистецьких закладів і установ з урахуванням надання різних видів пільг для юридичних і фізичних осіб;

— формування умов для розширення господарської самостійності культурно-мистецьких закладів і установ, що фінансуються за рахунок бюджетів різних рівнів, стосовно використання коштів, які належать до спеціального фонду.